

Dagboek van een hongervinter

Anna Boeschoten-van Pesch

Anna Boeschoten-van Pesch (*1907) woonde van 1933 tot 1993 op de Hoge Naarderweg 50 te Hilversum. Begin september 1944 deed Radio Oranje de oproep om, toen de bevrijding dichtbij leek, de gebeurtenissen op te schrijven.¹ Zij gaf gehoor aan deze oproep en legde zo het dagelijks leven in Hilversum tijdens de hongervinter vast. Er staat in dit verslag niets over de ondergrondse, joden, illegale kranten enz. Dit kon gevaar opleveren als dit verslag onverhoopt in handen van Duitsers zou zijn gekomen. Wel passeren de dagelijkse beslommeringen van haar en haar man Gijs (*1900, ambtenaar bij Sociale Zaken) de revue: het tekort aan eten, de oorlogshandelingen, de stagnerende nadering van de geallieerden, de razzia's, de vorderingen van fietsen, kleding, dekens. Maar ook zijn er de meevallers en de hoop op een beter leven na de bevrijding.

Het dagboek werd in 1965 overgeschreven en, ter gelegenheid van de vijftigste bevrijdingsdag, in 1995 door haar jongste zoon H.J.C. (Henk) Boeschoten (*1935) uitgetypt en met hulp van de oudste zoon G.J. (Bert) Boeschoten (*1933) van noten voorzien. De redactie van het HHT heeft het manuscript in zoverre ingekort dat we de passages die uitsluitend betrekking hebben op de familie zelf en hun kennissenkring, dan wel tekst waardoor de privacy van derden in het geding zou komen, buiten beschouwing hebben gelaten.

Maandag 4 september

Om 11 uur komt het bericht: Brussel is bevrijd! Iedereen is zeer opgewonden en verheugd. De bloemenwinkels hebben weldra geen goudsbloem of afrikaan meer. De fabrieken worden gesloten. De arbeiders zijn met twee weken loon naar huis gestuurd. Willem² sluit er de elektriciteit af. 's Namiddags komt het bericht: Breda is genomen! De NSB-ers zijn zeer ongerust. Velen van hen gaan naar "Bevolking" om een pas voor Duitsland te veroveren.

Als Gijs³ 's avonds over de Rijksstraatweg⁴ fietst, ziet hij aan weerskanten van de weg allemaal mensen zitten. Ze bekijken de uittocht.

De nacht is onrustig, we horen zware ontploffingen en voortdurend rijden er auto's af en aan.

Dinsdag 5 september. Berts⁵ verjaardag (later dolle dinsdag genoemd)

Iedereen is zeer vervuld van de oorlog. Elke bezoeker weet weer andere gebeurtenissen. De NSB-ers trekken voor het grootste gedeelte weg. Van normaal treinverkeer is geen sprake meer. Er gaan treinen voorbij vol met NSB-ers, vol met soldaten en ook meubels. De Duitsers rijden af en aan, het raadhuis wordt leeggehaald.

Er rijden overal wagens door 't dorp met soldaten, voorzien van mitrailleurs. Overal lopen Duitsers met een hele bundel handgranaten gewapend de wacht te houden. Of ze ooit de spullen goed over krijgen is zeer de vraag aangezien de treinen steeds gebombardeerd worden. De geallieerden zijn steeds in de lucht te horen. Het was toch wel een fleurige verjaardag, lekkere koekjes (4 ons, hiervoor 1 ons suiker en 1 ons boter ingeleverd). Bert was heel blij met z'n nieuwe fiets, die Gijs met onnoemelijk veel moeite zelfs van echte banden voorzien had, weliswaar 2 over elkaar op elk wiel. Bert kreeg nog 'n pakketje van Toos⁶ uit Heino. Het is één der laatste: de pakketpost is gestaakt.

Woensdag 6 september

Gisteren gingen er al de wildste geruchten: Rotterdam, Eindhoven en zelfs Vianen zouden al bevrijd zijn. Vandaag voelt iedereen zich katterig en zwijgt. 'k Maak de kelder maar eens flink schoon om de teleurstelling te boven te komen. Het zal ook prettiger zijn in de toekomst in een schone kelder te vluchten dan in een vieze.

De uittocht gaat door. Lege scholen en NSB-huizen worden geplunderd. De Duitsers schieten echter op de plundersaars en onderzoeken hun huizen.

Antwerpen is bezet. Zou het wel waar zijn? Na Breda klinkt Antwerpen zo ver weg. De krant meldt dat alle betalingen van giro en banken worden gestaakt. Er zijn weinig vliegtuigen te horen, het weer is slecht bijna voortdurend regen.

Donderdag 7 september

't Weer is slecht, regen. Tegen de middag steekt de wind op, die steeds sterker wordt. Tegen 5 uur woedt er een orkaan. De heg naast de voordeur is helemaal omgewaaid en de appels..... De grond is bezaaid met appels en peren (onrijp) en aan de bomen zit nage-noeg niets meer. Als de storm om 7 uur wat bedaard is, draagt Gijs een mand vol fruit naar binnen. Alleen van de goudrenet al 100 pond.

De krant meldt: gastoevoer alleen van 6.30-8.30, 11-13 en van 17-19 uur. Hoe goed dat ik vandaag nog weckte.⁷ Streng straffen voor plundersaars en weg-versperders.

Vrijdag 8 september

Er zijn nu al 14 dagen geen aardappelen meer te krijgen. Groente is er ook niet. Vlees is niet aangevoerd, de slagers kregen slechts 1/10 van hun portie. De melkboer kwam vanochtend, maar dacht wel niet dat hij morgen zou komen, omdat er dan niets zou zijn. Er zijn stukjes prikkeldraad op de rijksweg gegooid. Auto's van de weermacht⁸ rijden nu met bezems voor de wielen.

Afgelopen nacht is Heer Bruijn (vader van Tine)⁹ van 't bed gelicht. Hij heeft van de cultuurkamer een prijs gekregen maar heeft deze niet aanvaard. Dit stond er niet in de krant bij. Terroristen stuurden hem dreigbrieven, denkend dat hij NSB-er was. Toen er nu vannacht om hem gevraagd werd, dacht hij niet anders dan te worden doodgeschoten. Hij vluchtte in 't bos. 't Was echter de landwacht¹⁰, die op hem schoot. Ze vonden hem en vervoerden hem naar de Witte Hullweg.¹¹ Het weer is nog altijd slecht, bijna voortdurend regen.

Woensdag 13 september

Wasdag. Auto's en wagens van wasserijen zijn gevorderd: dus alles zelf doen. Prachtig weer, dus vliegtuigen die schieten of wat laten vallen. Er rijden geen personentreinen tussen 10-16 uur.

Donderdag 14 september

Er worden noodkaarten uitgereikt.

Mooi weer: vliegtuigen. We hebben in het bos een karretje hout gesprokkeld. Zwaar werk. Het bos was vol mensen die met zagen en bijlen op de omgewaaide bomen afvlogen.

Vrijdag 15 september

De krant zal na zaterdag om de dag verschijnen. 't Gas brandt weer een uur korter. Vlees is er allen voor zieken. Vuilnis wordt niet meer opgehaald. De vuilnisauto's worden gebruikt voor de voedselvoorziening. Maastricht is genomen, hoera!

Zaterdag 16 september

Verschillende bakkerijen worden stilgelegd. Geen biscuits, beschuit, bier, ijs, gebak mag meer worden gemaakt. Mooi weer, veel vliegtuigen.

Zondag 17 september

Prachtig weer. Ongelofelijk steeds vliegtuigen in de lucht, die treinen en auto's beschieten. 's Namiddags: luchtlandingstroepen geland bij Tilburg, Eindhoven en boven Nijmegen. Het leger rukt vanuit België noordwaarts op. De geallieerden bevelen: algemene spoorwegstaking in heel Nederland.

Vanmiddag werden mensen gewoon van de straat opgepikt om Duitsers te helpen met inpakken, munitietransport enz. Eén van de luchtafweerkanonnen stortte van de geschutstoren van 't raadhuis. "Haastige spoed...!"

Maandag 18 september

Er rijdt geen trein, geen enkele. Het is vreemd niet het fluiten en rommelen van de treinen in de verte te horen. De staking is volkomen. Op straat mensenjacht. Mooi weer, veel vliegtuigen. Valkenswaard is genomen.

Dinsdag 19 september

Toet, een hol geluid van een Duitse locomotief. Ook een Duitse trein komt langs. Mooi weer, de tuin hangt vol wasgoed. De Duitsers jagen op fietsen. Op straat maar ook in tuinen worden er vele opgepikt. Eindhoven is bevrijd. Hoera.

Woensdag 20 september

's Ochtends 6 uur, 2 treinen, bans! Tegen elkaar gebotst in volle vaart! Hoe kwam dat? Duitse ambtenaren moesten ze opruimen. Het fietsvorderen gaat door. Jan (buurjongen) fietste met een transportfiets, voorop een grote mand met kruidenierswaren. Fiets gepikt en de jongen zat daar met de zware mand. Hij zou die telkens een eindje vooruit en moest dan weer uitrusten. De Duitsers lachten hem smadelijk uit. Thuis gekomen was hij op van moeheid en razend van kwaadheid.

Donderdag 21 september

De brug bij Nijmegen is onbeschadigd in geallieerde handen gekomen. Troepen en tanks trekken richting Arnhem. In de buurt van Arnhem en Nijmegen wordt hevig gevochten. Hoewel haast iedereen loopt, worden er toch nog fietsen gevorderd. Er wordt veel geschoten. Vanaf morgen alleen nog gas van 17-19.30. De jongens gaan nog steeds naar school.

Vrijdag 22 september

Een stille dag, heilig, wat zon, vrij weinig vliegtuigen. Er komt een trein met open goederenwagens met gewonden langs, niemand mag kijken. De Duitsers schieten op nieuwsgierigen. De gewonden zijn vuil en hebben baarden.

De slager brengt een klein stukje vlees, een grote vriendelijkheid van hem. Hij kreeg maar 27 pond. De toestand van de luchtlandingstroepen bij Arnhem, Engelsen en Polen, is nu zeer precair. Ze zijn ten westen van Arnhem samengedrongen. Nijmegen is bevrijd.

Zaterdag 23 september

Regen, stromende regen, tegen de middag klaart het op. Zeer veel vliegtuigen.

Enkele patrouilles in de Betuwe hebben contact met enige luchtlandingstroepen bij Arnhem. De toestand van de laatsten is zorgelijk. Er wordt zeer hard gevochten.

De Duitsers hebben bij 't Cuyperplein munitie laten ontploffen. Alle ruiten in de buurt zijn kapot. Geen groente, geen aardappelen, slechts met grote moeite kaas kunnen krijgen, in iedere winkel wat. Minder gas. Op straat geen mannen onder de 50 en geen be-

hoorlijke fietsen. De krant komt nog om de dag en is in grootte gehalveerd.

Zondag 24 september

Koud weer, veel regen, we blijven thuis. Er worden weer mannen onder de 50 jaar opgepikt. Er wordt in alle kerken voor gewaarschuwd.

Maandag 25 september

Koud en buig. De luchtlandingstroepen bij Arnhem hebben weer versterking gekregen en staan er met het uur beter voor. Deurne is genomen. Hevige gevechten in Brabant en Betuwe.

Dinsdag 26 september

Koud zonnig weer, wolken vliegtuigen. Er zijn weer aardappels (zelf halen), geen groente. De toestand van de luchtlandingstroepen is ernstig. Er zullen van Engelse zijde drie dagen geen berichten worden uitgegeven in verband met 't geheim houden van plannen. Helmond is veroverd.

Woensdag 27 september

Met het karretje 27 kilo aardappelen veroverd, geen groente. De luchtlandingstroepen zijn teruggehaald over de Rijn.

Donderdag 28 september

Bert verovert 3 pond snijbonen in Laren van tante Schat.¹² Gijs ziet een Duitser zijn oude fiets verruilen voor een fraai rijwiel dat tegen 'n hek staat. De eigenaar daarvan roept dat hij een Ausweis heeft, waarop de Duitser hem uitlacht.

Vrachtwagens met indertijd ingeleverde radiotoestellen verlaten Hilversum. De NSF wordt leeggeplunderd, alle machines worden weggehaald.

Het is verboden op fietsen te rijden zonder banden, dit wordt als sabotage beschouwd. Duitsers vorderen fietsen met banden. Burgers haalden dus de banden van hun fietsen en reden op de velgen.

Seyss Inquart heeft aangeraden bewakingsgroepjes in te stellen. Mocht de spoorweg of andere belangrijke delen vernield worden dan worden meteen een aantal burgerwoningen als straf vernietigd. Al deze bevelen worden aangeplakt. Een uur later is er niets meer te lezen aangezien alles er af is gescheurd.

Vrijdag 29 september

Om 9 uur de deur uit, een half uur later kwamen we bij de kruidenier aan... om 5 over 12 klaar, half een weer thuis, maar met alle boodschappen!
Veel mannen worden opgepikt.

Zaterdag 30 september

Weer mensenjacht, Gijs heeft een Ausweis van de burgemeester. Hopelijk helpt het.

Zondag 1 oktober

Op Berts fiets naar Laren, waar tante Schat prei, biet en andijvie voor ons heeft! Er staan soldaten bij de tankgracht¹³, maar niet op de hei, zodat ik vanochtend veilig weer thuis kwam.

Dinsdag 3 oktober

Veel vliegtuigen. Drie kwartier bij de groenteboer gestaan, maar rode kool, tomaten en ... druiven veroverd: 'n ware troost in de stromende regen. Vanavond hoorden we het bericht (gelegen op de grond, ons hoofd in de klerenkast, waaronder de radio verstopt was): "De dijk bij Westkapelle is door de geallieerden kapot gebombardeerd, het zeewater stroomt het eiland binnen." We zijn zeer ontdaan.

Woensdag 4 oktober

Tienke¹⁴ is ziek, zeker gisteren kou gevat bij de tocht naar de groenteboer in de plensregen.¹⁵ Vanavond brandt een blokje hout in de kachel, het is zo kil.

Donderdag 5 oktober

Tienke knapt weer wat op, ze heeft nog wel wat verhoging. Helder weer. De hele dag horen we gedreun van geschut. Veel vliegtuigen. Op de Burgemeester Gulcherlaan is een huis verwoest. De bewoners hadden hun fietsen verstopt in het huis ernaast. Daar weer naast woonden Duitsers, waar ingebroken was. Ze werden nu beschuldigd van diefstal en werden even de tijd gelaten iets te redden. Met hulp van buren gelukte het de benedenverdieping leeg te halen, toen smeten de Duitsers er handgranaten in. Het plafond kwam in z'n geheel naar beneden, zodat nog enig beddegoed te redden was. Toen werd er een gas in het huis gelaten waardoor het onmogelijk was het te betreden.

Vrijdag 6 oktober

Tante Schat komt met een mandje met worteltjes en sla! Ze kwam uit Laren gelopen, maar zag bij 't Janskerkhof de kolenboer met paard en wagen. Ze mocht mee en besteeg de hoge bok en hobbelde mee tot de Johan Geradtsweg.

Telkens vliegtuigen, het huis dreunde. Blauwkapel¹⁶, Amersfoort en Soesterberg waren de doelen.

Zaterdag 7 oktober

Helder weer. Voortdurend gedreun in de verte van zware kanonnen. Veel vliegtuigen, die kennelijk bommen gaan uitwerpen. Wij horen alleen lawaai, de ramen rinkelen, alles in huis schudt.

Zondag 8 oktober

Bert en ik lopen naar Laren, waar tante Schat heerlijk veel groente voor ons heeft. We laden de groente in 't wandelwagentje en lopen over de hei naar huis. Om 12 uur weer gedreun en vliegtuigen, 's middags rust. Vandaag is er voor het laatst elektriciteit. Gisteren werd 't licht na achten langzaam maar zeker minder tot kwart voor negen, toen was het uit. Morgen is heel Noord-Holland verstoken van elektriciteit.

Gijs heeft de kelder gestut met eiken stammen, die hij gisteren uit het bos haalde. De jongens waren mee natuurlijk. De Duitsers vorderen weer fietsen. Wie doorfietst wordt beschoten en achterhaald: 'n veertienjarig meisje in de buik geschoten, een man met 2 kogels door 't been, een man dood.

Maandag 9 oktober

Stil weer, een enkel vliegtuig. Utrecht is door de Duitsers volkomen afgesloten vanwege mannenjacht. Zaterdag kwamen hier ± 1000 mannen langs. Ze moesten van Utrecht lopen naar Huizen, vanwaar ze per schip vervoerd worden naar Zwolle, waar ze moeten spitten. Kijkende Hilversumse jongens moesten ook mee. De mannen waren van hun werk gehaald. Men zag kappers met witte jassen, anderen hadden hun sloof nog voor. Sommigen hadden een deken. Wij zijn vandaag nog niet afgesloten van elektriciteit. 't Is een waar genot nog één avond bij de lamp te zitten. 90% van Hilversum zit al in het donker. Wij hebben het elektrische kachelkje er zelfs bij aan en genieten van zoveel comfort. De moeder van Brander-

horst¹⁷ is overleden. Ze had vergeten het gaskraantje dicht te draaien, toen 't gas uit was. Later werd weer gas gegeven en stierf zij aan gasvergiftiging. Er gaat bijna geen avond voorbij of er wordt met scherp geschoten. 't is een vervelend gehoor, zo vlak bij de deur, je schrikt er altijd van op.

Dinsdag 10 oktober

Om 10 minuten voor twaalf werden we afgesloten van elektriciteit. 's Avonds zitten we bij het licht van een brandend houtblokje in de kachel. Af en toe steken we even een nachtluchtje aan. We hebben een paar kaarsen en wat nachtluchtjes. 't Is bitter weinig. De meeste Hilversummers zijn er net zo aan toe, een enkele heeft carbidlicht of bezit nog wat petroleum. Sommigen hebben een windmolen op 't dak, waardoor ze via een dynamo licht krijgen.

Woensdag 11 oktober

Nog altijd geen aardappelen, wel groente. Droog weer gelukkig, goed voor de grote was.

Vrijdag 13 oktober

Harde gevechten in Zeeuws-Vlaanderen. De geallieerden hebben de brug bij Arnhem kapot gebombardeerd. Weer manschappen van de SS-troepen zijn hier aangekomen, ook grüne Polizei.

Dinsdag 17 oktober

Geen veranderingen in de toestand: harde gevechten in Zeeuws-Vlaanderen en bij Woensdrecht. 's Nachts zien we vaak licht in het zuiden. 't Weer is slecht, barometerstand 747, plensbuien, harde wind. Weer een treinbotsing in de buurt van het station.

Lange rijen voor enkele winkels met weinig koopwaar, zoals hier in de Havenstraat. (coll. HK Albertus Perk)

Woensdag 18 oktober

Nu worden ook meisjes en vrouwen opgepikt en nog steeds veel mannen. De mannen moesten fabrieken leeghalen, de vrouwen schoonmaken. Fietsenvordering. De RKZ, het diaconessenhuis en 't christelijk oude mannen- en vrouwenhuis worden ingericht als hospitaal. Men maakt hieruit de veronderstelling dat Hilversum een open stad¹⁸ wordt; wat echter helemaal niet zeker is.

Donderdag 19 oktober

Gijs is om de dag om vier uur vrij; de school van de jongens gaat om half vier uit. Drie kwartier in de rij gestaan voor een maal aardappelen (op de bonnen van vorige week). De groenteboer heeft nog 20.000 kg te goed.

Vrijdag/Zaterdag

Geen nieuws, mensen en fietsen vordering, gesjouw voor de proviand. Alle herenfietsen moeten volgende week worden ingeleverd. Gijs maakt gaslicht, een klein kousje: een weldaad!

Maandag 23 oktober

Ongeveer om 7 uur: luchtalarm door 1 sirene. Dit werd spoedig weer afgeblazen. Geruchten over het vorderen van mannen. Gijs waagt zich toch om kwart over 8 naar het kantoor¹⁹ op de fiets. Even later blijkt dat het een grote razzia (mensenjacht) is. Hilversum is afgesloten, niemand mag de plaats verlaten. Daar staat de doodstraf op. Overal zijn papieren aangeplakt, waarop staat dat alle mannen van 17-50 jaar zich aan het sportpark moeten melden, ook zij die een Ausweis hebben. Veel zwaargewapende Duitsers, die huizen doorzoeken. Om een uur of 11 komt de dochter van Toes²⁰ waarschuwen dat Gijs op 't kantoor blijft eten (van de gaarkeuken). Om half twaalf komt de bakker! Wat een moedig man. Half twee. De kinderen spelen buiten. Opeens alarmgeroep van Tienke: "Mamma, Mamma". Zo angstig klinkt haar geroep: "Mamma, Duitse soldaten!" En jawel, 5 man kwamen via de mesthoop²¹ de tuin binnen. Vier liepen meteen door, één bleef voor het grote raam wachten en zei tegen Bert dat hij wel een apeltje lustte. Hij kreeg er eentje en liet ons met rust. Een dergelijke beurt kreeg ook het huis naast ons en

verder in de omgeving. Spoedig ging onze piepjonge, maar zwaar bewapende wacht verder.

Met gesloten huizen werd korte metten gemaakt: een ruit werd ingegooid of een handgranaat tegen de voordeur en men stapte naar binnen. Er werd veel geschoten. Een kogel trof een heer dwars door z'n lichaam: dodelijk. Op 't sportpark bleek dat maar weinigen een vrijstelling konden bemachtigen. Ongeveer 6500 mannen moesten naar Amersfoort lopen. De laatste gingen pas om 's nachts om 4 uur weg na de ganse dag zonder eten in de kou te hebben gewacht. Gijs zal op het kantoor overnachten. Bert voorzag hem van wat proviand.

Dinsdag 24 oktober

't Is stil, geen soldaten meer te zien. Voor hoelang? Bert voorziet Papa (Gijs) van ontbijt en Henk brengt hem 's middags nog wat eten. Gijs blijft op 't kantoor en heeft aan de maaltijd van 't kantoor niet voldoende. Hij sliep vanavond wat, met z'n zevenen op een rij. Ze hadden een kaars en thee. De kou was hinderlijk. Willem sliep op de gasfabriek; Teus²² op de brandwacht en Chris²³ op de GGD. Half vijf: daar is Gijs op de fiets. Hij is nauwelijks een half uur thuis of we zien aan de overkant een soldaat 't hek binnen gaan. Gijs weg, Tienke hem achterna! Gelukkig volgde geen huiszoeking.

Woensdag 25 oktober

Nu er zo weinig mannen meer zijn wordt er niets meer bezorgd. Tienke en ik haalden melk in een melkbusje van de boer geleend en brood. Het is lastig nu overal zo ver vandaan te wonen. De melkboer op 25 min. afstand lopen (over 't spoor), groenteboer 20 min., kruidenier 40 min., boterboer (Hilvertsweg) 25 min. Dit alles omdat we er "vaste" klanten zijn en dus wat toebedeeld krijgen. Gijs betrapt slagers op 't slachten van een koe (bij de boer naast ons) en krijgt 3 pond vlees!

Donderdag 26 oktober

De groenteboer staat nu alleen voor zijn 400 klanten, alleen Johanna is nog in de winkel, geen knechts. Wij wachten dus nog wat langer: van tien voor negen tot half elf voor 6 kilo aardappels. Tante Schat brengt heerlijke andijvie. Ze komt te voet uit Laren.

Zaterdag 28 oktober

Alle herenfietsen moeten vandaag worden ingeleverd.

Dinsdag 7 november

Er heerst grote verslagenheid in de melkzaak van Mur. Klaas Mur is gisteravond om ongeveer half negen opgepikt, zonder eten en zonder extra kleren. Het zelfde lot trof veel mannen van de Hoge Laarderweg en omgeving.

Woensdag 8 november

Klaas Mur is gisterennacht om half één teruggekomen. Hij had munitie moeten versjouwen in Den Dolder en had niets te eten gehad. Van de "spitters" die 23 oktober zijn opgepikt is er nog geen terug. Velen van hen zijn naar Duitsland vervoerd. Wel zijn er verscheidene gedrost.

Vrijdag 10 november

De nieuwe rantsoenen zijn zeer gering, 7/8 liter moutmelk.²⁴ Tienke (4 jaar) alleen krijgt 3,5 liter moutmelk in de veertien dagen. 't Broodrantsoen is verminderd, een kwart brood minder. Geen suiker

Tegen clandestien slachten werd aanhoudend gewaarschuwd. Toch gebeurde het op grote schaal. (coll. NIOD)

meer, alleen voor Tienke een half pond. Wel allemaal een snoepbon, maar snoep is niet te krijgen.

Zondag 12 november

Opgepikte Rotterdammers komen hier per trein aan. Ze hebben in twee dagen niets gegeten. Vele Hilversummers helpen hen aan eten. Het Rode Kruis heeft handen vol werk om de zieken te transporteren. Het is erbarmelijk.

Maandag 13 november

Vele (600) Rotterdammers hebben kans gezien om te ontsnappen. Meisjes haalden hen van de trein en liepen innig gearmd met hen weg. Anderen vielen flauw, 't Rode Kruis hielp hen om weg te komen. Op de Beethovenlaan en omgeving worden steeds meer huizen gevorderd. Er zit een staf (Generaal Blaskowitz). Het prikkeldraad wordt van het raadhuis naar die buurt vervoerd.

Het weer is zeldzaam slecht, veel regen, kou.

Woensdag 15 november

De geallieerden zijn een aanval begonnen ten oosten van Helmond. Brabant is verder bevrijd, zo ook Zeeuws-Vlaanderen, Zuid-Beveland en 't ondergelopen Walcheren. Verder zijn Tholen en Noord-Beveland vrij. Al dit nieuws horen we gelaten aan. Henk is ziek en Tienke al sinds gisteren. Bert en Henk hadden tot nu toe drie ochtenden in de week les ten huize van ouders van kinderen. Nu laat de gemeente twee scholen verwarmen. Daar krijgen onze jongens nu ook les, Henk twee maal anderhalf uur, Bert een ochtend (3 uur) en een middag (2 uur) in de week.

Zaterdag 18 november

Zuiderstorm. 's Avonds verschijnt een vliegtuig dat eerst lichtkogels uitwerpt, die in een razende vaart voortwaaien, een prachtig gezicht, 5 oranje ballen, die een fel licht verspreiden. Dan valt een bom en later nog één.

Zondag 19 november

De bom is terecht gekomen in een tuin aan de Van Ostadelaan. Enige huizen zijn ontzet en de ruiten in de buurt zijn allemaal stuk. Een meisje is gewond, twee tenen eraf.

Maandag 20 november

Er wordt beweerd dat de bom een Duitse was. De buurt van de Van Ostadelaan herbergt de meeste gevluchte Rotterdammers.

Woensdag 22 november

Verplichte vordering van herengoesd en dekens.

Donderdag 23 november

Altijd weer regen. Om kwart over tien wordt gebeld, huiszoeking door de Duitse Wehrmacht. Eerst wordt de klerenkast in de huiskamer doorzocht, dan volgen de kast in de eetkamer en de slaapkamers. De pas opgemaakte bedden worden losgemaakt, de dekens geteld en bekeken. Verder zoeken ze in de linnenkast. 't ladenkastje, de grote kast wordt doorzocht. De dikke Feldgendarme besloot één deken mee te nemen, maar het 19-jarig knaapje van de Wehrmacht vond dat het er twee moesten zijn en dus werden het er twee. Ik mocht ze aanwijzen! en wees op een oude. Toen besloten ze zelf te handelen en pakten de twee mooiste dekens mee. Weer naar de huisdeur. De dikke schreef een bewijs dat hij twee dekens gapte en 't knaapje doorzocht de secretaire en de naaikast of daar niets voor hem was. Aan de kapstok hangt de winterjas van Gijs. De dikke liet hem hangen maar had wel interesse voor z'n oude regenjas. "Guten Morgen" zeiden ze eindelijk, maar ik zei niets en zag ze vertrekken met onze mooiste dekens onder de arm in de stromende regen.

Weldra bleek hoe ze in de buurt hadden huisgehouden. Bij Labarre²⁵, die gevangen zit, al de kleren en zeer veel beddegoed. Bij de boer een laken en 2 paar goede sokken. Ze troffen Geurt en Klaas aan bezig een koe te slachten. Deze werden aan de C.C.D.²⁶ overgedragen. Ze zaten daarom een halve week vast, daarna voorlopig weer vrij. Op de Insulindelaan gapt de "beschermers" een gouden horloge van een dienstbode. Er waren echter ook groepen die alleen aan de deur vroegen of er wat te halen viel en daarna weer verder gingen. Je moet het maar treffen.

Vrijdag 24 november

Gisteravond om 4 uur vertrok een geweldige vrachtauto met enige ambtenaren naar Nieuwe Niedorp om aardappelen en uien te halen. Ze werden 's avonds

terug verwacht maar hadden autopech. Ook vandaag zijn ze nog niet aangekomen.

Zaterdag 25 november

Ze zijn er! De auto had telkens pech gehad en was telkens blijven steken. In Amsterdam net voor het politiebureau. Daar kwam een menigte aan, die probeerde te gappen. De ambtenaren liepen echter steeds om de wagen heen. Toen de auto wegreed wisten die lui toch het achterluik open te maken en vijf zakken, met uien bleek later, te gappen.

De burens leenden ons dekens. We slaperen er best onder. Veel vliegtuigen in de lucht die bommen gooien.

Zondag 26 november

Bert en ik liepen naar Laren, waar tante een bloemkooltje voor ons had. Om half 12 wilden we terug. Maar daar kwamen weer geallieerde vliegtuigen, die schoten en bombardeerden. Vrijdag zijn er zeer grote tanks naar Laren gebracht en deze werden beschoten. Na een minuut of tien was het weer stil in de lucht. Wij op weg. Nauwelijks op pad of daar kwam weer een zwerm vliegtuigen, die naar beneden doken en schoten. Wij een tuin in, 'n poortje door, de keukens in en daar stonden we in de gang. Het duurde enige tijd voordat de bewoners merkten dat wij er waren. Ze hadden gedacht dat hun evacués in de gang stonden. Die evacués maakten hen het leven zuur door te gappen en de boel te laten vervuilen. Pats, een onontbrande granaat kwam op 't dak van de overburen terecht en verdween door de kapotte dakpan. Na een minuut of tien konden we onze tocht voortzetten en kwamen heelhuids weer thuis.

Zondag 10 december

Om half acht 's morgens kwam Iet Bruijn²⁷ met Petra mij ophalen om naar 't noorden te fietsen om daar te proberen eten te halen. Iet heeft daar familie en ze was zo vriendelijk goed te vinden dat ik met haar mee fietste. De weg van Amsterdam naar Hoorn was vol mensen op fietsen, bakfietsen, maar ook met handkarren. De terugkomers hadden allemaal buit, dat deed ons hoopvol stemmen.

In Hoorn dronken we "thee" bij Iets tante. Deze schudde melk in een fles om boter te maken. We fietsten door naar Oostwoud. Daar kwamen we om 6 uur

aan en werden we hartelijk ontvangen. We mochten zoveel brood eten met boter en kaas! Heerlijk! Mijn benen waren volkomen stijf en we waren zeer vermoeid. Bij de bakker mochten Iet en ik in een tweepersoons logeerbed slapen. Dat lukte niet zo best, onze spieren deden te veel pijn. Om half acht opgestaan en ontbeten bij Aaf Halebos-Bruijn. Toen ieder een kant op en dan maar vragen bij de boeren. Het regende stevig. Gelukkig had ik een fraaie herenbroek van Hans ten Houten²⁸ die ik kon ruilen voor 30 pond tarwe en een kaas van 4,5 pond. 'k Had bij vriendelijke mensen nog 10 pond boontjes en 3 pond capucijners kunnen kopen en bij de bakker waar we logeerden kocht ik nog een brood. 's Middags rustte ik wat uit en pakte ik mijn buit in, ook nog winterwortelen van lieve burens.

De volgende morgen om half acht in 't schemerdonker aanvaardde ik de terugtocht. Alleen; Iet bleef nog wat bij Aaf. In Wognum kwamen mij 5 mannen achterop met petten op. Zulke gangmakers kon ik best gebruiken. "Heren, mag ik achter jullie rijden?" schreeuwde ik. "Gerust" was het antwoord. En daar gingen we met een lekker gangetje door de stromende regen. Het bleken Amsterdammers te zijn, personeel van de "waterleiding". Ze moesten om 1 uur thuis zijn. Zowaar, het werd droog! De weg was overvol. 12 uur: Amsterdam in zicht. Nog net voordat de pont vertrok, wij er op. Zo konden we niet gecontroleerd worden. Bij Diemen moest ik even van de fiets af om wat uit te blazen. Toen maar weer verder. Bij Weesp, bij een Tankstelle, een kopje koffie gedronken met echte suiker en echte melk en 'n bordje soep waarin nog enig vlees in was en waarin wat erwttjes dreven. Het was er stampvol, veel Amsterdammers die op de Veluwe hun heil hadden gezocht.

Om half zes behouden aankomst, onder luid gejuich. De volgende ochtend bleef Gijs nog thuis. 'k Was nauwelijks in staat om een kopje te wassen.

December

Half december geen gas meer en dus ook geen licht meer. We hadden zo'n fraaie verlichting: de tuinslang aan het gaskraantje in de eetkamer liep naar de lampekop (boven de eettafel). Daar een gaskousje eraan. 't Gaf goed licht, zoiets als een goed verlichte treincoupé. Nu is het uit. Het lampje van de

knijpkat²⁹ geeft tegelijkertijd de geest. Wat een duisternis! We steken nu een nachtluchtje aan, aan tafel een kaars. De jongens dammen veel, dat is het enige spel dat ze bij deze verlichting nog kunnen spelen. Een dag of wat voor kerstmis komt Willy Jansen-Schoonhoven³⁰ langs. Ze is te voet onderweg van Amsterdam naar Heino. Ze gaat de volgende dag door op mijn fiets met de belofte hem terug te brengen met proviand.

Kerstavond, 24 december

Er worden biljetten aangeplakt dat alle mannen van 16 tot 40 jaar zich voor 8 januari moeten melden.

Vrijdag 29 december

Er komen vliegtuigen. Och, dat is niets bijzonders. Ineens komen ze naar beneden en beginnen te schieten en bommen te gooien: een oorverdovend lawaai. Daar komen ze weer, duiken, pats boem pang en weg zijn ze weer. Daar komen ze weer. Bert ligt op de grond, ik sta in de kamerdeur, we zijn verbluft. Bert roept: "Moet je je koffer niet redden?" (de vlucht-koffer met het allernoodzakelijkste). Maar ik kan nergens anders aan denken dan aan Henk en Tienke, die zijn gaan sleeën. Het is onmogelijk bij hen te komen vanwege het gevaar door een granaatscherf getroffen te worden. Wat te doen? Even is het stil, zouden we naar buiten durven? Maar daar komen ze alweer. Het gaat zo snel dat het onmogelijk is de ramen te openen.³¹ Eindelijk lijkt het voorbij (na 13 minuten). Jas aan en naar buiten. Maar kijk, daar komen Henk en Tienke, ongedeed, gebracht door een dame. Wat een blijdschap ze weer te zien. Henk vertelde: ze waren juist op de hoek Midenweg-Heuvellaan toen 't begon. Sonja Picauli was ook bij hen en had het benul een huis binnen te rennen. Ze zette haar slee tegen een serre. Pats, daar brak een ruit, de scherven vielen op haar slee. Zij bleef ongedeed. Eén der inwoners pakte Tienke gauw, Henk had zijn slee op straat laten staan en moest eerst ophalen. Hij schrok zo van nieuwe inslagen dat hij tegen het ijzeren hek liep en er zo gauw niet in kon komen. Heel bleek en bibberend kwam hij tenslotte in 't huis. In de korte pauze gingen ze weg. Maar nauwelijks waren ze op weg of daar begon het weer. Zij weer een huis binnen, waarvan de vriende-

lijke bewoonster hen thuis bracht. Vooral Henkje was zeer opgewonden: "Allemaal sterretjes zag ik!" We zien geweldige rookwolken opstijgen.

Gijs komt thuis en vindt alles in orde. Als hij weer naar kantoor gaat, ziet hij een meisje met een pakje in haar arm: "Bent u een dokter?" vroeg ze. Het pakje bleek een heel jong babytje in mooie kleertjes vol bloed. Gijs legt zijn want op het onbedekte hoofdje. Ze gaan naar dokter Beukers, maar die weet er niets anders op dan dat het onmiddellijk naar 't ziekenhuis moet. Het meisje draagt het kindje in haar armen verder over de glibberige sneeuw. Er is geen auto, alleen de weermacht rijdt in auto's, zij moet lopen. Het kindje leeft nog één dag. De moeder mist de armen waarin het lag.

Tegen een uur of 4 gaan we kijken. We komen niet verder dan de Godelindeweg, waar we in de verte huizen fel zien branden. De weg is afgezet. We zien gewonden. Er komen drommen nieuwsgierigen, die de getroffensten staan aan te gapen. Wij gaan snel weer naar huis. Het blijkt dat er om de watertoren verscheidene huizen zijn getroffen en verbrand. Ook het weeshuis³² ging in vlammen op, maar daar is niemand gewond. Sijtje Ras stond voor het raam te kijken en moest dit met de dood bekopen. In het spergebied³³ werden ook huizen getroffen. De boerderij van Nieuwenhuizen aan de Meentweg kreeg het ook te verduren, een oude man, de huishoudster en alle koeien werden gedood. De Duitsers staan te lachen bij al deze ellende. Er is geen enkele Duitser geraakt en ook de geschutstoren niet.

We hebben weer licht, héél stiekem. De Duitsers pikten het Joodse rusthuis³⁴ in en hadden er licht nodig. Zo werd de meter apart afgesloten. 'n Beetje prutsen (Henty) en nu gaat hij toch. We verduisterden uiterst zorgvuldig en we kunnen ook weer naar Radio Oranje luisteren.

Januari

Henkje heeft de schrik te pakken, hij is nu zo bang voor vliegtuigen. Er komen wel eens vliegende bommen over (V-1). Ze dreunen veel zwaarder dan vliegtuigen en gaan tergend langzaam. Eén kwam in december voor Hilverbeek terecht. Heel Hilversum stond doodsangsten uit, iedereen verwachtte hem op eigen huis.

Woensdag 3 januari

Willy Jansen Schoonhoven is gekomen! Op m'n fiets beladen met allerlei heerlijkheden, die Toos en zij zelf voor ons bemachtigd hadden: boter, een prachtige ham, eieren, havermout, meel, rogge, worst, spek, bonen, een waar festijn. Onze vreugde kent geen grenzen.

Willy is juist op tijd vertrokken. Ze trof prachtig winterweer zaterdag. 's Zondags begon het te sneeuwen, een sneeuwstorm. Januari blijft koud en de sneeuw gaat niet weg. Niettegenstaande trekken honderden mensen weg over de IJssel om voedsel te halen. Meestal is het ruilen, zelden kopen. Ze komen vaak op van vermoeidheid terug. Sommigen moeten de tocht met de dood bekopen.

Zondag 7 januari

Cor vertrekt naar Oostwoud. Hij zit er wat veiliger dan hier en ... krijgt er goed te eten. Tine en Marjonnetje³⁵ trekken bij haar ouders op de Eikenlaan in. Tante Aal, Henty en Magda³⁶ verhuizen naar het huis van Tine en Cor. De geallieerden zouden hun bombardementen kunnen hervatten nu ze geen doel troffen in december. Het is dan veel te gevaarlijk om op de Beethovenlaan te wonen. De centrale keuken wordt steeds slechter. Stampot is een zeldzaamheid. Het is meestal dunne, grauwe soep van 'n soort tuinbonen en suikerbieten: dweilwater.³⁷

Februari

Eindelijk krijgen we weer wat spijsolie toegewezen. 's Maandagochtend begint de uitreiking. Ik ga zo om twee uur maar eens kijken, bergschoenen aan, dikke sokken, door de sneeuw. 'k kom bij een indrukwekkend lange rij mensen. Eén van de voorste mensen ziet groen. Ze staat al sinds half tien in de sneeuw. Om drie uur horen we dat de olie niet te tappen is vanwege de koude. Wij krijgen een volgnummertje, staan onze pan af en gaan onverrichter zake weer naar huis.

Half februari

Er is geen licht meer. Er wordt te veel stiekem stroom gebruikt, de leiding naar de Duitsers raakte daardoor defect. Daardoor zijn de heren zeer vertoorned en passen ze strenge straffen toe. Wij doen

het nu maar weer met een nachtlampje en een olielamp gevuld met olie, die Henty uit een centrale verwarming tapt. We hebben last van de ingewanden. Het eten uit de centrale keuken is te vergelijken met thee. Smaakte het er maar naar!

Donderdag 1 maart

De brug over de IJssel is afgesloten. Willy Boekschooten³⁸ is nog juist bijtijds naar Friesland gefietst. Ze heeft in Akkrum een uitstekend tehuis, bij familie van een schoolvriendin.

Het weer wordt beter. We krijgen weer aardappelen van 't kantoor. Gijs gaat verscheidene zaterdagmorgens naar Spakenburg, waar hij aardappelen en visjes krijgt in ruil voor carbid en thee. Hij heeft nu maandagmiddag en zaterdagochtend vrij om te kunnen provianderen en hout te hakken.³⁹

Dinsdag 20 maart

De verwachte luchtaanval. Gelukkig was die niet zo dicht bij ons en was ditmaal goed raak (het huis van de Rudelsheimstichting aan de Palestinalaan). We zitten nu vaak in de kelder. Henkje is zeer bang. Tienke dekt haar pop tot over haar oren toe: "Zo, lekker de oortjes er onder, dan hoor je de vliegtuigen niet zo!" Toos heeft nog 25 pond rogge, eieren, worst en spek in Hattem bij Ds Israël gebracht. Noor van Domselaar haalt het voor ons, heerlijk! Het Zweedse Rode Kruis levert ons echt wittebrood, het smaakt als cake!⁴⁰

April

Steeds vaker komen er jagers die treinen beschieten, of bommenwerpers die hier en daar wat laten vallen.

Half april

Nu de IJssel afgesloten is, wordt de voedselsituatie nog slechter. De centrale keuken staat stil. 't Broodrantsoen is geslonken tot een half broodje per persoon per week. Het Zweedse Rode Kruis is een uitkomst. Het geeft elke week ieder een half zuiver witbrood, soms ook gele erwtjes, margarine, gedroogde groente en voor de kinderen havermout. Ook het Zwitserse en het Internationale Rode Kruis leveren wat. De kinderen krijgen zelfs rijst!

Steeds naderbij komt het front. We horen kanonnen

bulderen, de ramen trillen ervan. De moffen zetten de Horstermeerpolder onder water. We mogen na 8 uur 's avonds tot 6 uur 's morgens niet op straat. Op straat wordt veel geschoten. De Duitsers pikken fietsen en wagens met paarden in. Door gebrek aan paarden stagneert ook het eten van de IKONGO even, maar na een week gaat het weer gewoon door. Dit is de InterKerkelijke Organisatie voor Noodvoedselvoorziening in 't Gooi. Allen werken hieraan mee: rooms, doopsgezind, gereformeerd en vrijzinnig, allen broederlijk met elkaar. Ze geven ondervoede kinderen al dan niet tegen betaling maaltijden en zonden ook kinderen uit naar Friesland en Overijssel. Van dat laatste is nu geen sprake meer. Nu eten 2000 kinderen van de IKONGO.

Half april

Bert loopt van de IKONGO naar huis. Hij heeft z'n pannetje waar hij uit gegeten heeft bij zich. Vlak bij ons hek stopt een Duitser er een handvol kaakjes in. Z'n metgezel wil niet voor hem onderdoen en doet er een flink stuk vlees bij. Stralend van geluk komt Bert thuis. De volgende dag brengt de metgezel een brood! Zuur Duits brood, waar de schimmel van af gesneden is, maar heerlijk! Daarna snoepjes en weer een stuk vlees. Maandags is er alweer een geweldige hoop kaakjes. Hij bedoelt het goed, maar Gijs vraagt hem tactvol het niet meer te doen. Het is niet om aan te zien, een gewapende Duitser in onze tuin.⁴¹ De volgende dag ontmoet hij Gijs op straat en breng hem de Hitlergroet!

De ondergrondse komt in actie, ze blazen de spoorlijn op. Wij haasten ons om als er brood is, het in huis te halen.

Zondag 22 april

Gijs maakt de kelder in orde. Hij bouwt een muurtje rond het trapgat. Wij zetten er alvast water en de primus in. De evacuatiekoffer staat gepakt (al sinds juni verleden jaar).

Er zijn niet veel vliegtuigen in de lucht nu de geallieerden in Duitsland zelf vliegvelden hebben.

Donderdag 26 april

Gisternacht werd Laren opgeschrikt, mannen werd bevolen mee te helpen. De huizen aan de Lage Vuur-

Eind april: Lancasters van de Engelse Royal Air Force worden ingezet om het zo broodnodige voedsel boven de hongergebieden te droppen. (coll. NIOD)

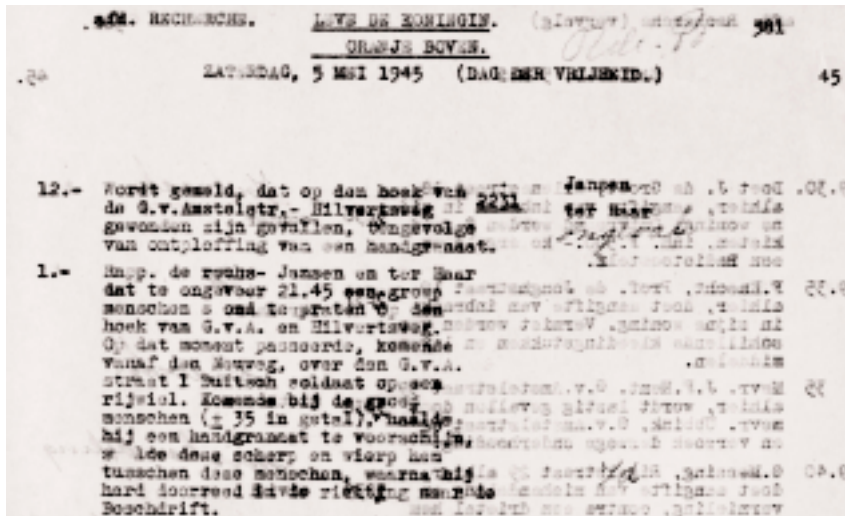
seweg werden ingepikt. De mensen moesten binnen een half uur het huis uit. Er werden kanonnen geplaatst. Laren, Blaricum, Eemnes en Huizen kregen de boodschap dat de bewoners vanaf 27 april alleen van 8-9 en van 17-18 de buitenlucht in mochten. De overige tijd moesten ze binnenshuis vertoeven. Drie kanonnen zo vlak bij huis, dat is te gevaarlijk voor tante Schat. Bert waagt zich met de kinderwagen naar Laren. Het is stil, er is geen vliegtuig of kanon te horen. Om half zes daar komen ze aan. De kinderwagen is tjokvol, een wasmand met etenswaren staat er op, er achter Bert en Tante, zeer warm en vermoeid.

Vrijdag 27 april

Stilte, geen kanonnen.

Maandag 30 april

Tante Schat gaat maar weer naar huis, het lijkt er op dat er niet meer gevochten gaat worden.

Begin van het recherche-dagrapport van 5 mei 1945. Enorme vreugde dat het eindelijk zover is: de Bevrijding. Direct daarop werd de vreugde weer getemperd door de vermelding van het handgranaat-incident laat de vorige avond. (coll. SAGV)

Dinsdag 1 mei

Geen sterveling verwacht meer gevechten. Overvliegend vliegtuig tijdens de voedseldroppings.

Woensdag 2 mei

Tien minuten voor half 12 geronk van vliegtuigen. Wij naar het balkon. Daar komen ze, niet met bommen maar met eten! Langzaam en laag zien we de eerste voorbij gaan. Daar komen er weer zes. 't Is of ze recht op ons huis af komen. Het zijn prachtige, reuze grote viermotorige vliegtuigen. Ze draaiden iets en daar hoera... daar komt het eten. Duizenden pakketten vallen uit de machines. We zijn dol van vreugde. Bert naar de hei. Bij Crailo, maar ook vlak bij ons, bij het Dievenpaadje en in 't spergebied vielen de pakketten. Stromen mensen gaan er heen. De luchtbescherming verzamelt de pakketten. De politie ontdekt dieven, deze worden met de gummiknuppel bewerkt. In grote karren naar Van Wijngaarden gebracht.

Donderdag 3 mei

Weer komen de vliegtuigen, maar we zien de pakketten niet vallen. Ze vallen bij Crailo. Voedsel zal ook per schip en per auto worden aangevoerd. Ondertussen lopen hier nog steeds de Duitsers met geweren.

Vrijdag 4 mei

Hondeweer, geen vliegtuigen. 's Avonds om kwart over 9 komt Bert beneden: "k Weet niet wat er is, maar 'k hoor zo'n gejuich en blaffende honden." Wij

doen 't raam open en ja, het gejuich is duidelijk. We rennen de straat op. Daar staan mensen bij elkaar: "Capitulatie in Holland, Denemarken en in het westen van Duitsland. Tegen de Russen wordt nog gevechten." Is het heus? We zijn verbijsterd. Daar komt een stel jongelui, blazend op een toeter en met een oranje badjas aan. Hoera. Een pak van 't hart. Vrede, heus vrede. Bert blaast op de sloopstoeter (één toon) het Wilhelmus. We springen rond van de heerlijkheid – morgen feest.

Zaterdag 5 mei

Gijs hijst al voor 't ontbijt de vlag. De radio wordt tevoorschijn gehaald. De radiodistributie (kabelradio) werkt ook weer. We horen Montgomery. Er is geen brood daarom wordt er pap gekookt. Gauw een beetje de boel aan kant en dan weg op de fiets.

Overal vlaggen, wat een feest. De kinderen kijken hun ogen uit. Ze kennen geen feest meer. In 't dorp is het stampvol. Iedereen ziet er zo feestelijk uit en de gezichten stralen. We zien padvind⁴² en gewapende ondergrondse. Om 1 uur luisteren we weer naar de radio. Deze wordt uitgezonden vanuit wasserij Gouda, die voor de moffen werkte en daardoor elektriciteit had.

's Middags gaan de kinderen even 'n dutje doen om krachten te verzamelen. Vreemd, we horen schieten in de verte. Hier en daar worden vlaggen weer naar binnen gehaald. Er gaan geruchten dat er nog gevechten wordt. NSB-ers die opgepikt waren, moeten

weer worden vrijgelaten. Weg is alle feestelijkheid om plaats te maken voor verslagenheid. We horen nu ook dat een mof naar 'n stelletje juichende jongelui een handgranaat gooide. Vanochtend schoot een mof in de Langestraat een man neer. De radio zwijgt weer, geen rede van de koningin. We lezen maar even een detective.

Zondag 6 mei

Toch feest. De capitulatie van de Duitse troepen in Nederland wordt vandaag getekend. Overal hangen weer vlaggen. Toch lopen er nog gewapende moffen rond. We zijn wat wantrouwend geworden. Het Canadese eerste leger komt Noord-Holland bezetten. De staf komt in Hilversum!

Maandag 7 mei

Om 8 uur rennen we al naar het Palace Hotel om de intocht van de Canadezen te zien. We wachten tot kwart over negen, dan komt het bericht dat ze pas na elfven komen. Om een uur of elf naar 't dorp om te zien of er al wat is. Niks te zien dan uitkijkende mensen. Terug langs de AVRO. Wat is dat? Vreemde, heel lage autootjes met rupsbanden. Ze houden bij de AVRO stil. Het stroomt mensen er om heen. Het zijn de eerste Canadezen. In minder dan geen tijd zijn ze beladen met bloemen. Ook worden er handtekeningen verzameld. We zijn dolblij. Eén van hen wordt op de schouders rondgedragen. Ze zijn zwart van het stof. Hun scheve baretten staan niets militair. Eén deelt sigaretten uit. De Duitsers lopen ook uit om te kijken, wel op een afstandje. 's Middags is Gijs gelukkig vrij. Gauw eten en dan weg. We zien auto's en nog eens auto's volgeladen met enthousiaste Hollanders en er tussen Canadezen. We juichen: "Hoera!" Meisjes die met de Duitsers gelopen hebben, worden de haren pardoes afgeknipt. NSB-ers worden opgepikt. De overbuurman krijgt ook bezoek van de ondergrondse. Eerst de radio, wapens en al zijn levensmiddelen weg, dan hijzelf en zoonlief. Ze hadden een geweldige levensmiddelenvoorraad.

Dinsdag 8 mei

Het Canadese leger trekt via de Naarderstraat Noord-Holland in. Het is ongelooflijk, wat een legerauto's.

Direct na de bevrijding organiseerde het gezamenlijk verzet een tentoonstelling over hun oorlogsactiviteiten. De tentoonstelling werd geopend door Prins Bernhard en de opbrengsten kwamen ten goede aan het Fonds 1940-1945. (coll. Museum Hilversum)

Het gaat de hele dag door. En wij? Wij juichen maar. Bert vertoeft steeds bij de AVRO, waar de Tommy's met kinderen grapjes maken. De soldaten kunnen al "Rot mof" zeggen.

We breken de achterwand van de servieskast open om 't koper weer te voorschijn te halen, een dierbaar weerzien. Ook de radio hoeft niet meer ondergronds te blijven. Hij pronkt in de kamer, al speelt hij nog niet omdat er nog geen elektriciteit is. Gijs graaft z'n fiets op van onder 't kantoor.

Hilversum krijgt om de dag voor niets eten. Het is echter slecht georganiseerd, de mensen staan uren te wachten. De muur is afgesloten. Wij mogen de plaats niet uit. Er is geen groente en geen aardappelen. maar spoedig zal dit verbeteren want het is nu VREDE in EUROPA.

Noten

- 1 Mijn ouders luisterden regelmatig naar Radio Oranje. Een radiotoestel stond verborgen onder de vloer van een kast gebruiks klaar opgesteld. We hadden ook radiodistributie (kabel).
- 2 W. Boekschoten (*1896, zwager).
- 3 Echtgenoot G. Boekschoten (*1900).
- 4 Hoofdweg tussen Amsterdam en Amersfoort.
- 5 Oudste zoon G.J. Boekschoten (* sept. 1933).
- 6 Nicht, later mw Syphen Smit-Kipp.
- 7 Innaken in glazen potten.
- 8 De weermacht was het gewone Duitse leger. Hiernaast was er ook een SS-leger van de Nazi's.
- 9 Cor Bruijn, bekend schrijver. Tine is de echtgenote van zwager Cor Boekschoten.
- 10 Vanaf november 1943: korps van gewapende NSB-ers met politiebevoegdheden (ordehandhaving en bescherming).
- 11 Bedoeld wordt een villa met de naam Witte Hull, op de hoek van Witte Hullweg en Melkpad
- 12 Een zuster van een vroeger kindermisje van mijn moeder in Apeldoorn. Zij was voor ons een soort oma. Ze woonde aan de Zevenenderdrift 53 te Laren in een oud boeren landhuisje genaamd "Het Uiltje".
- 13 Hilversum was aan het eind van de oorlog omringt door een tankgracht, een diepe greppel, die aan de dorpskant steil omhoog liep, zodat tanks er niet doorheen konden komen. De steile kant was verstevigd met rondhout. Bij de doorgaande wegen ging de gracht over in een zware betonnen poort.
- 14 Oudste dochter (*1940), later mw A.G.C. Brouwer-Boekschoten.
- 15 De rogge, in schoven staand bij het Dievenpaadje, kon vanwege het slechte weer niet drogen: de korrels ontkiemden in de aren. Hierdoor ging de oogst verloren, ondanks de hoge prijzen.
- 16 Fort bij Utrecht.
- 17 Mr Branderhorst werkte evenals mijn vader bij sociale zaken. Branderhorst werd later directeur.
- 18 Een open stad is een stad die niet verdedigd zou worden en daarom, als neutraal gebied, gewonden zou herbergen.
- 19 Aan het begin van de Koninginneweg
- 20 Toes, een oudere collega van vader Gijs.
- 21 Composthoop.
- 22 Teus Klarenbeek, een vriend van vader Gijs.
- 23 Chris was de oudste broer van mijn moeder.
- 24 Dunne gerstepap van gefermenteerde mout met water.
- 25 Een Belgische Engelsman. Hij heette oorspronkelijk Labar.
- 26 Centrale Controle Dienst, de rijksdienst die toezicht hield op de distributie.
- 27 Zuster van Tine Boekschoten-Bruijn. Zij was kinderboeken-schrijfster.
- 28 Aangetrouwde neef die in Indië werkzaam was.
- 29 Een zaklantaarn, die werkte op een dynamo. Deze werd aangedreven door een hendel, die alsmaar opnieuw met de hand ingeknepen moest worden.
- 30 Vriendin/collega van tante Toos. Zij was ook wijkverpleegster in Heino.
- 31 Dit om breken door luchtdrukgolven tegen te gaan.
- 32 De Oranje-appel, tegenover de watertoren. In de buurt van de watertoren, het hoogste punt van Hilversum, stond een houten toren met luchtafweergeschut. Waarschijnlijk was die het doel van het bombardement.
- 33 Een gebied waarbinnen alle huizen (villa's) gevorderd waren. Het was niet voor burgers toegankelijk.
- 34 Beth Refua, aan de Hoge Naarderweg.
- 35 Haar dochter Marjon (*1942).
- 36 Tante, mw A. Noordewier Reddingius, wonend aan de Beethovenlaan; beroemde zangeres. Henty, haar zoon, woonde met zijn vrouw Magda bij haar in. Het huis "Hoog Deurne" aan de Beethovenlaan bestaat nog.
- 37 De gaarkeuken stond op het Langgewenst, niet ver van papa's kantoor. Wij moesten die soep dan in een bruineverfd blik op het kantoor komen ophalen. Daar werd de soep voor en door het kantoorpersoneel gedistribueerd. Van Papa moesten we ons strategisch opstellen. Niet te veel vooraan want wie het eerste soep kreeg, kreeg het dunste.
- 38 Dochter van oom Wim en tante Truus (*1930).
- 39 Hij zaagde bomen om, niet te dikke, achter het huis van tante Aal. Daarvoor had hij met behulp van de achterwielen van een kinderdriewieler een karretje getimmerd.
- 40 In het gewone (regerings)brood was veel aardappelmeel verwerkt. Hierdoor was het klein omdat het deeg niet goed kon rijzen en had het brood een grauwe kleur.
- 41 Ik herinner me dat Papa vertelde dat de Duitser de oorlog niet meer zag zitten. Hij was afkomstig uit Aken, dat helemaal plat gebombardeerd was. Zijn familie was bij een bombardement omgekomen. Papa wilde niet dat mensen zouden zien dat wij regelmatig bezoek van Duitse soldaten kregen in verband met mogelijke onprettige reacties na de oorlog. Wat de soldaten brachten werd door Bert, Henk en Tienke opgegeten. De ouders, hoe hongerig ook, wilden er niets van aanraken!
- 42 Vanwege de Engelse achtergrond was de padvinderij in de oorlog verboden.